

Τὸ δὲ τρίτον ψήφισμα ἔχει πλατέα μᾶλλον ἀλλὰ πυκνά καὶ ἐνιαχοῦ συγκεκολλημένα τὰ γράμματα (ὑψ. 0.006-0.01). Τὸ Ο Θ καὶ η εἰσι βραχύτερα τῶν λοιπῶν, ὡσαύτως δὲ τοῦ Γ καὶ Π αἱ κάθετοι γραμμαὶ δὲν ἐξικνουῦνται μέχρι τῆς αὐτῆς καὶ τὰ ἄλλα γραμμῆς πρὸς τὰ κάτω. Τὸ Μ εἶναι παραλληλοσκελές, τὸ δὲ Σ φέρει τὸ μὲν κάτω σκέλος ὀριζόντιον, τὸ δὲ ἄνω λοξόν.

Ἐν τῷ 6^ῳ στίχῳ παρατηροῦνται ἐν περισσῶν καὶ δύο ἐλλείψεις: μετὰ τοῦ ΛΕΜΟΥ καὶ τοῦ ΚΑΙ

ὑπάρχει ἰ· τὸ Θ τοῦ καθάπερ στερεῖται τῆς στιγμῆς, τὸ δὲ ἄρθρον ΤΟΙΣ τοῦ ἰ.

Ἐνταῦθα προστεθῆτω ὅτι μετὰ τῶν δύο τελευταίων μνημείων (Μεγακλείδου καὶ Σερουιλίου) κεῖται ἕτερον τετράλιθον, ἑλλιπές τὴν ὄψιν καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα, διασφῶν δὲ κατὰ χώραν ἐπὶ μαρμαρίνης βάσεως τὰ δύο λοιπὰ μάρμαρα.

B. I. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῃ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙ

(Πίν. 5 καὶ 6).

Μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ λήξαντος ἔτους ἤρξαντο δαπάνη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας αἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀνασκαφαί, αἵτινες εἶχον διακοπὴν πρὸ ἐνὸς περίπου ἔτους ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πρώην γενικοῦ ἐφόρου Π. Σταματάκη. Ἦρξαντο δὲ ἀπὸ τῆς ἀρκτικῆς αὐτῆς πλευρᾶς, βορειοανατολικῶς τῶν Προπυλαίων, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μέχρι τοῦδε διεύθυνσιν βαίνουσαι ἐξετάθησαν πλέον μέχρι μικρᾶς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ Ἐρεχθείου. Τῶν ἐργασιῶν τούτων τὰ ἀποτελέσματα ἀναγράφομεν ἐνταῦθα συντόμως.

α') Χαλκᾶ καὶ πήλινα εὐρήματα.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν, ἀφ' οὗ οἱ σκαφεῖς προέβησαν εἰς βάθος ἐνὸς περίπου μέτρου ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ἀπεκαλύφθη στρώμα ἀρχαίου μεταγενεστέρου οἰκοδομήματος, ἐξ ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἀσθέστου συγκείμενον. Ὑπὸ τὸ στρώμα δὲ τοῦτο, εἰς βάθος ἐνὸς περίπου μέτρου, ἐγίνοντο καθ' ἑκάστην σχεδὸν εὐρήματα, ἀρχαϊκῆς ἅπαντα τέχνης, οἷον χαλκᾶ καὶ πήλινα εἰδώλια, τεμάχια ἀγγείων, ἐπιγραφῶν κτλ. Τῶν εὐρημάτων τούτων ἀξιολογώτερα εἶνε α') γυναικεῖον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον (ὑψ. 0,18), ὅπως σῶον, ἐνδεδυμένον ποδήρη χιτῶνα, οὗ ἀνέχει τὸ κράσπεδον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ ἔχον τὴν δεξιὰν προτεταμένην ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, δι' ἧς θὰ ἐκράτει πρᾶγμα τι· β') τεμάχια πήλινων κεχρωματισμένων ἀναγλύφων καὶ γ') πολλὰ πήλινα, κεχρωματισμένα καὶ ταῦτα, εἰ-

δώλια, παριστῶντα γυναῖκα φέρουσαν πόλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ καθήμενην ἐπὶ θρόνου, ἔχοντα δηλ. τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον τύπον, ὃν ἀποδίδουσι τινες εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς. Σπουδαιότατον ὅμως διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Γραφικῆς εὐρημα εἶνε γραπτὸς πίναξ ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἔχων πλάτος 0,52, σωζόμενον ὕψος 0,39 καὶ πάχος 0,06 Ἐν αὐτῷ εἰκονίζεται ὀπλίτης φέρων πανοπλίαν καὶ ἔχων στάσιν ὀρμῶντος καὶ οἰονεὶ ἐπιτιθεμένου κατὰ πολεμίου, καὶ τὰ σκέλη διεστηκότα. Σῶζεται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ ἐπιγραφή ἀρχαϊκῆ: καλός: καὶ γράμματά τινα ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ εἰκονιζομένου. Δὲν ἀπετέλει δὲ μέρος ὄλου τινός, ἀλλ' εἶνε αὐτοτελές, διότι ἔχει γεγραμμένας διπλᾶς ταινίας, ἀποτελοῦσας τετραγωνικὸν περιθῶριον, ἐν ᾧ περικλείεται ἡ μορφή.

Ἐπίσης σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Πλαστικῆς εἶνε εὐρημα ἀνάγον ἡμᾶς εἰς τοὺς προελληνικοὺς αὐτῆς χρόνους. Εἰς βάθος δηλ. δύο ἡμισυ μέτρων ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ὑπὸ στρώμα ἐκ λατύπης πωρίνου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ εὐρέθησαν πολλὰ χαλκᾶ καὶ πήλινα πράγματα, εὐρέθη ἀνθρωπίνη φυσικοῦ μεγέθους κεφαλὴ, ἐπὶ πωρίνου μαλακοῦ λίθου κεχαραγμένη, ἔχουσα πώγωνα καὶ πλαστικῶς δεδηλωμένον μύστακα, καὶ διατηροῦσα εἰσέτι ἰκανὰ ἴχνη χρωματισμοῦ. Κατὰ τὴν ὅλην μορφήν ὁμοιάζει ἐν γένει ταῖς ἐν Μυκῆναις εὐρεθείσαις προσωπίσιν, ἔχει ὅμως τὸ περίγραμμα πολὺ περισσότερον ἀτελές καὶ βάρβαρον, τοιοῦτον, οἷον ἐδύ-

νατο νὰ χαράξῃ ἀνθρωπίνη χεὶρ μόνον ἐν τῇ νηπιω-
δεστάτῃ ἐποχῇ τῆς τέχνης.

β') Ἀγάλματα.

Τὰ σπουδαιότατα ὅμως τῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εὕρημάτων ἐγένοντο κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος, καὶ μάλιστα τῇ 24^ῃ καὶ 25^ῃ Ἰανουαρίου. Εἰς βάθος δηλ. 3 μέχρι 4 1/2 μέτρων ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ Ἐρεχθείου, εὐρέθησαν ἐν ὄλῳ 14 ἀρχαῖκά, γυναικεῖα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀγάλματα, τὰ μὲν ὑπερφυσικοῦ, τὰ δὲ φυσικοῦ, τὰ δὲ μικροτέρου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα διατηροῦνται ἐν σχετικῶς καλλίστῃ καταστάσει, καὶ ὀκτὼ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι καὶ τὰς κεφαλὰς. Παριστώσι δὲ τὰ πλεῖστα γυναικεῖα ἰσταμένην ὀρθίαν, ἐνδεδυμένην χιτῶνα, καὶ ποδῆρες ἱμάτιον, οὗ ἀνέχει τὸ κράσπεδον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, καὶ ἔχουσαν τὴν κόμην διατεταγμένην εἰς μεγάλους, ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν καταπίπτοντας, πλοκάμους, καὶ συγκρατούμενην διὰ μαρμαρίνης ἀκτινωτῆς (αἱ ἀκτῖνες εἶνε πεπονημέναι τὸ μὲν ἐξ ὀρειχάλκου τὸ δὲ ἐκ μολύβδου), ὡς τὸ πολὺ, στεφάνης, ἐχούσης γεγραμμένον ἀνθέμιον καὶ ἐνίοτε, ὁ λίαν παράδοξον, μαιάνδρον ἢ δεξιὰ χεὶρ ἦτο προτεταμένη ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος καὶ ἐκράτει τι, μῆλον ἴσως ἢ καρπὸν ροιᾶς, ὡς ἐκ τινων εὐρεθέντων τεμαχίων δηλοῦται. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲ ὑπάρχει μέγας ὀρειχάλκινος ἥλος, προσκεκολλημένος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κρανίου καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένος, οὗ τὴν χρῆσιν δύσκολον εἶνε νὰ ἐννοήσῃ τις ἴσως ἐχρησίμευε πρὸς ὑποβάστασιν σκιαδίου, προφυλάσσοντος τὰ ἐν ὑπαίθρῳ ἀνακείμενα ἀγάλματα ἀπὸ τῶν βροχῶν καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλίου· τοιαύτη δὲ προφύλαξις ἦτο ἀναγκαία μάλιστα καὶ πρὸς διατήρησιν τοῦ χρωματισμοῦ, ὃν εἶχον τὰ ἀγάλματα.

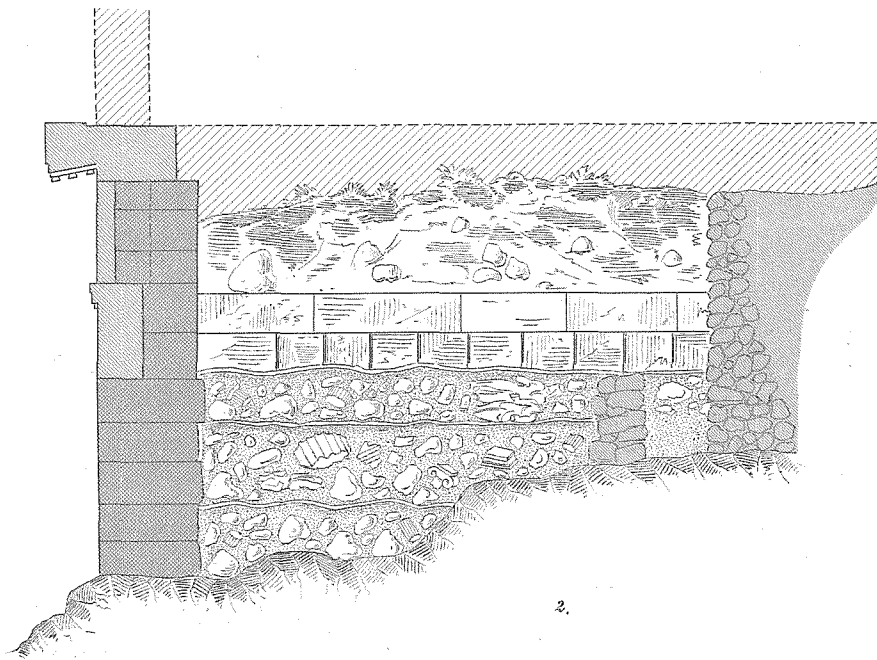
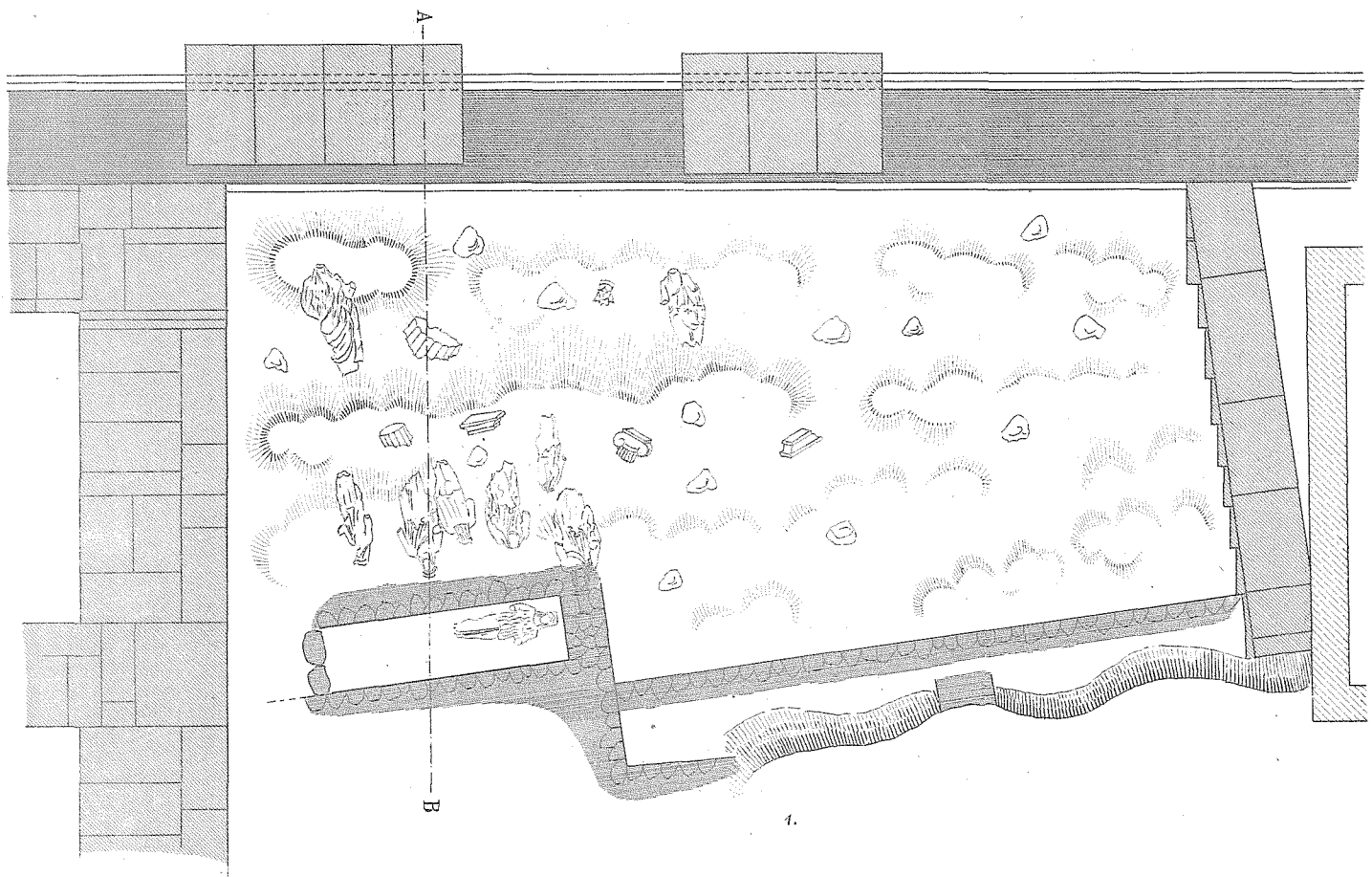
Πρὸς κατάληψιν τῶν εἰρημένων δημοσιεύομεν ἐν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγαλμάτων ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 5 πίνακι. Προσθετέον δὲ ὅτι τὸ μάρμαρον, ἐξ οὗ εἶνε ταῦτα πεπονημένα, σύγκειται οὐχὶ ἐξ ἐνὸς ἀλλ' ἐκ πλειόνων τεμαχίων, πρὸς ἀποφυγὴν, ὡς φαίνεται, τῆς ἀνάγκης τῆς μεταφορᾶς καὶ χρήσεως μεγάλων ὄγκων μαρμάρου. Ἰδίως ἐξ ἐτέρου τεμαχίου εἶνε οἱ κάτω πόδες ἀπὸ τοῦ μέσου περιπίπτου τῆς κνήμης, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος προτεταμένος δεξιὸς πῆχυς,

ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ. Γίνεται δὲ ἡ σύνδεσις τῶν διαφόρων τεμαχίων κατὰ τρόπον παράδοξον καὶ πρωτοφανῆ μοι, ὅλως διάφορον τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν τρόπου τῆς διὰ χαλκῶν γόμφων συνδέσεως· τὸ ἔτερον δηλ. τῶν συνδετέων μερῶν ἔχει μακρὰν προεξοχὴν τοῦ λίθου καὶ ἀποτελεῖ οὕτως οἰονεὶ ἔμβολον ὅπερ περιεχρισμένον λευκῇ τινι κολλητικῇ ὕλῃ ἐμπήγνυται εἰς ἰσομεγέθη ὀπήν τοῦ ἐτέρου μέρους. Ἡ κολλητικὴ αὕτη ὕλη εἶνε ἄσβεστος, καθ' ἃ ἐβεβαίωσέ με ὁ καθηγητῆς τῆς ὀρυκτολογίας κ. Κ. Μητσόπουλος.

Τὸν ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιγραφέντα τύπον τοῦ γυναικείου σώματος ἐγνωρίζομεν μάλιστα ἐκ τῶν ἐν Δῆλῳ εὐρεθέντων ἀγαλμάτων (Bulletin de corr. Hell. 1879) (1)· ἀλλὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος διακρίνονται ἐπὶ ἐπιμελεῖα περὶ τὴν ἐργασίαν καὶ λεπτότητι, καὶ ἐπὶ ἰκανῇ χάριτι. Ἐν τοῖς γνωρίσμασι δὲ τούτοις ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀπτικὴν τέχνην καὶ τὰ σπέρματα ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἔμελλεν αὕτη ν' ἀναβλαστήσῃ μετ' ὀλίγον θαλαρὰ καὶ ἀκμαία καὶ ἀνέληθῃ οὕτως εἰς τὴν ὑπερτάτην τῆς τελειότητος βαθμίδα. Ἰδιάζον δὲ ἐν τοῖς ἀγάλμασι τούτοις εἶνε ὁ διατηρούμενος ἐν αὐτοῖς πλούσιος χρωματισμός. Τὰ ἐν αὐτοῖς χρώματα εἶνε πράσινον, τὸ καὶ κάλλιον τῶν λοιπῶν διατηρούμενον, ἐρυθρόν, κυανοῦν καὶ ὑπόφαιον (τοῦτο διατηρεῖται ἐν τισὶ τεμαχίοις). Δὲν ἦτο δὲ ἅπασα ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου κεχρωματισμένη, ἀλλὰ μόνον μέρη τινὰ τῶν γυμνῶν μορφῶν καὶ τοῦ ἱματισμοῦ. Οὕτως αἱ παρυφαὶ τοῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου ἔχουσι γεγραμμένας, πρασίῳ καὶ ἐρυθρῷ χρώματι, ταινίας καὶ μαιάνδρους, καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶνε κεκοσμημένη τῆδε κάκεισε διαφόροις κοσμήμασιν ἔχουσι σχῆμα οἰονεὶ ἀνθεμίου καὶ ρόδακος. Ἡ κόμη ἦτο ἐρυθρῷ χρώματι κεχρωσμένη· ὡσαύτως κεχρωματισμένοι ἦσαν οἱ ὀφθαλμοί· ἐνὸς ὅμως εἶνε ἐνθετοὶ ἐκ κρυσταλλώδους ὀρυκτῆς ὕλης.

Καθ' ἑαυτὰ δὲ ἐξεταζόμενα τὰ ἀγάλματα ταῦτα καὶ συγκρινόμενα πρὸς ἄλληλα δεικνύουσιν ἰκανὰς καὶ διδακτικωτάτας παραλλαγὰς, οὐχὶ τοσοῦτον ἐν τῇ διαθέσει τοῦ ἱματισμοῦ, ὅσον ἐν ταῖς μορφαῖς τοῦ προσώπου, οἷον ἐν τῷ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον

(1) Ἀγάλματα τοιαῦτα τὴν μορφήν εὐρέθησαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ ἐν ἔτει 1883 (ἴδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883 πίν. 8), καὶ ἐν Ἐλευσίτι (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884 πίν. 8).

τυπικῶ μειδιάματι, ἐν τῇ διαπλάσει καὶ τῷ σχήματι τῶν ὀφθαλμῶν κτλ. Αὗται δὲ αἱ διαφοραὶ, ἡ εὗρεσις ἀγαλμάτων τῆς αὐτῆς μορφῆς εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη καὶ ἡ ἄκρα καὶ ὑπερβολικὴ, οὕτως εἶπεν, ἐν αὐτοῖς παρατηρουμένη σχηματοποιήσις δεικνύουσι ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἠσκέετο πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀμετάβλητος, διατηρούμενος οὕτως ὑπὸ τῆς παραδόσεως. Ἐκ τούτου καταφανές εἶνε ὅτι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τί εἰκονίζουσι ἀκριβῶς τὰ ἀγάλματα ταῦτα. Ναὶ μὲν ἐν τισὶ τῶν προσώπων παρατηροῦνται ὑποκειμενικὰ γνωρίσματα, ἐξ ὧν ὀρμώμενός τις δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι εἰκονίζουσι ἴσως ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς ἢ ἄλλας τινὰς γυναῖκας, ἀλλὰ τὰ ὑποκειμενικὰ ταῦτα γνωρίσματα δυνατὸν νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα ἰδιαζούσης τεχνοτροπίας τοῦ τεχνίτου. Ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἰκονίζουσι θεάν τινα, ἡ θεὰ αὕτη θὰ εἶνε εἰκότως ἡ ἐν τῇ Ἀκροπόλει λατρευομένη πολιούχος Ἀθηνᾶ· τοιοῦτος ὅμως τύπος τῆς Ἀθηνᾶς φαίνεται ἡμῖν παράδοξος.

Τῶν λοιπῶν δὲ ἀγαλμάτων, τῶν διαφερόντων τοῦ κοινοῦ τούτου τύπου, μνημονευτέον κυρίως κορμὸν ἰπέως, κορμὸν περωτῆς Νίκης καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος ἀγάλματος γυναικείου ἢ κάλλιον εἶπεν εἰδώλου, ἱκανῶς παρεμφεροῦς τῷ ἐν Σάμφῳ εὐρεθέντι γνωστῷ εἰδώλῳ τῆς Ἡρας (;), τῷ ἀνακειμένῳ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε τοσοῦτον μᾶλλον σπουδαῖον καθ' ὅσον διαφέρει ὅλως τῶν ἐτέρων ἀγαλμάτων καὶ κατὰ τὸν ἱματισμὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου· ἐποικήθη δέ, ὡς φαίνεται, οὐχὶ ἐν Ἀττικῇ, ἀλλ' ἀλλαχοῦ, ἴσως ἐν τοῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅθεν ἐστάλη ἐνταῦθα ὡς ἀνάθημα.

Εὐρέθησαν δὲ ἅπαντα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγάλματα ἀπέναντι τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπερ εἶνε ὑποδομημένον, κατὰ τὸ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἀποβλέπον μέρος, διὰ κανονικῶν ὀρθογωνίων λίθων, καὶ ἔκειντο ἀναμιξ μετὰ διαφόρων κοινῶν λίθων, ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, σπονδύλου κίονος ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς πολιᾶδος Ἀθηνᾶς καὶ διαφόρων βᾶθρων, οὕτως, ὥστε ἀπετέλουν στρώμα βαινὸν ὀλίγῳ ἄνωθεν τῶν ἐκ τεσσάρων ὑπερκειμένων σειρῶν συγκειμένων θεμελίων τοῦ τείχους μέχρις

αὐτοῦ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ στρώμα τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἐτέρων ἐπαλλήλων στρωμάτων, ὧν ἕκαστον συνέκειτο ἐκ διαφόρων κοινῶν λίθων, ἀγαλμάτων, κεφαλῶν, ποδῶν καὶ λοιπῶν τεμαχίων, ἐπιγραφῶν, θραυσμάτων ἀγγείων, τεμαχίων ἀνθρακος καὶ ἐκ χώματος (1)· ἐκάστη δὲ σειρά ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τῆς ὑπερκειμένης διὰ στρώματος λατύπης προερχομένης ἐκ τῶν ἐπαλλήλων πωρῶνων σειρῶν ἢ δόμων τοῦ τείχους. Τὰ ἐν τῷ παρενθέτῳ Πίνακι δύο σχεδιάσματα δεικνύουσι τὸν τόπον, ἐν ᾧ εὐρέθησαν τὰ ἀγάλματα ταῦτα καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔκειντο· τούτων τὸ μὲν (ἀρ. 1) εἶνε κάτοψις τοῦ ἀνωτέρου στρώματος, τὸ δὲ (ἀρ. 2) τομὴ ἀπάντων τῶν στρωμάτων τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐκ τῶν εὐρεθέντων δὲ ὀφθαλμῶν εἶνε ὅτι τὰ ἀγάλματα ἐτέθησαν ἐκεῖ, καθ' ὃν χρόνον ὑποδομεῖτο τὸ τεῖχος, διότι ἂν ἐτίθεντο ὑστερώτερον, δὲν θὰ ἔκειτο τοσοῦτον κανονικῶς ἢ ἐξ ἐκάστης σειράς λίθων τοῦ τείχους προερχομένη λατύπη. Ἀλλὰ τὸ προκείμενον τεῖχος (ἢ τουλάχιστον τὰ θεμέλια αὐτοῦ) εἶνε κατὰ μεγίστην πιθανότητα αὐτὸ τὸ τεῖχος, ὅπερ ὑποδομήσαν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ Περσικά, ὡς ὑποδηλοῦσι καὶ αὐτὰ τὰ γενόμενα εὐρήματα, διότι οὔτε τὰ εὐρεθέντα σὺν τοῖς ἀγάλμασι νομίσματα (ἴδ. σημ. 1), οὔτε τι τῶν ἀγαλμάτων, οὔτε τις τῶν ἐπιγραφῶν, οὔτε τὰ εὐρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, φαίνονται προερχόμενα ἐξ ἐποχῆς ὑστερωτέρας τῆς τῶν περσικῶν χρόνων. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, τὴν εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μέρος ὑπαρξίν τῶν ἀγαλμάτων δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν ὡς ἑξῆς:

Οἱ Πέρσαι, εἰσελάσαντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἔκαυσαν καὶ τὰ τῆδε κάκεισε ἀνακείμενα ἀγάλματα κατέστρεψαν, ἀσπάσαντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν βᾶθρων, καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ κεφαλὰς συντρίψαντες καὶ ἀποκόψαντες· ἐπανελθόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς αὐτὴν τὰ μὲν ἱερά τῶν θεῶν ἀπεφάσισαν καὶ ἐδυνήθησαν νὰ ἀνεγείρωσι λαμπρότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα, τὰ κατεστραμμένα ὅμως ἀγάλματα εἰς οὐδὲν ἐδύ-

(1) Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν στρωμάτων τούτων, ἐν ᾧ ἤρξαντο εὐρισκόμενα τὰ ἀγάλματα εὐρέθησαν ἐπὶ 35 ἄττικα τετράδραχμα, δύο δραχμαὶ καὶ 23 ὄβολοι. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἅπαντα τῆς Σολωνεῖου ἐποχῆς, κατὰ τὸν διευθυντὴν τοῦ νομισματικοῦ μουσεῖου κ. Α. Ποστολάκαν, πλὴν 8 ὄβολων μὲ τροχόν, οἵτινες εἶνε ἀρχαιότεροι· δὲν εὐρέθησαν δὲ διεσπαρμένα ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ μέρος συσσωρευμένα.

ναντο πλέον νὰ μεταχειρισθῶσι, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ταῦτα δὲν ἦσαν λατρευτικὰ ἀγάλματα, ἀλλ' ἀναθήματα, ὅ ἐστι, κυριολεκτικῶς, ἀγάλματα, ἅπερ κατεστραμμένα τότε ὄντα ἐλαχίστην εἶχον ἀξίαν. Συγχρόνως δὲ ἠθέλησαν, ἢ ἔνεκα ὧν ἔμελλον νὰ ἀνεγείρωσι νέων μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων ἴσως ἠναγκάσθησαν νὰ ἰσοπεδώσωσι κατὰ τι καὶ δι' ἐπιχώσεως ἀνυψώσωσι τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως· ἀλλὰ πρὸς τοιαύτην ἐπίχωσιν εἶχον ἀνάγκην ὑλικοῦ, δι' ὃ συνήγαγον ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκ τῆς περσικῆς ἐκεῖνης καταστροφῆς, ἀγάλματα, ἐπιγραφάς, λίθους ἐκ τῶν καέντων καὶ καταστραφέντων οἰκοδομημάτων καὶ εἴ τι ἕτερον. Τὰ προκείμενα ἄρα ἀγάλματα μετετεχειρίσαντο οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ περσικὰ ὡς ἄχρηστον πλέον ὑλικὸν καὶ οὕτως ἔρριψαν αὐτὰ ὡς παραρέμισμα πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀκροπόλεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ταῦτα εἶχον θρησκευτικὴν τινα, ἔστω καὶ μεγάλην ἀξίαν, ἦσαν δηλ. ὑποκείμενα λατρείας, οὐδὲν ἐκώλυε τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ, ἠκρωτηριασμένα πλέον ὄντα, πρὸς πλήρωσιν τῆς ρηθείσης αὐτῶν ἀνάγκης, διότι θάπτοντες οὕτως αὐτὰ προεφύλασσον συγχρόνως ἀπὸ πάσης βεβηλώσεως.

γ') Ἐπιγραφαί.

Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ εὐρέθησαν τὰ περιγραφέντα ἀγάλματα, εὐρέθησαν σὺν αὐτοῖς καὶ ἱκαναὶ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί, ὧν τὰς κυριωτέρας ἐκδίδομεν ἐν πανομοιοτύπῳ (πίν. 6) κατὰ σχεδιάσματα γενόμενα ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Καβερῶ.

Ἄρ. 1.

Ἀλιμαχὸς μ' ἀνέθηκεν . . . . .
εὐχολὴν ἐσθλοῦ δ . . . . .

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ἔμμετρος καὶ βαίνει ἐξ ἀριστερῶν εἰς δεξιά· ἢ αὕτη ὅμως τάξις δὲν τηρεῖται καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ, οὗ τὰ δύο πρῶτα γράμματα εἶνε ὅλως ἀτάκτως γεγραμμένα.

Ὁ λίθος δέ, ἐν ᾧ εἶνε κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή, εἶνε τὸ ἀνώτερον μέρος ἰωνικοῦ κίονος (ἄρ. 1, 1^α, 1^β, 1^γ), λίαν παραδόξους καὶ πρωτοφανεῖς ἔχοντας τὰς μορφάς. Αἱ ραβδώσεις αὐτοῦ εἶνε 20 τὸν ἀριθ-

μὸν καὶ δωρικοῦ ρυθμοῦ τὸ σχῆμα· δὲν ἀπολήγουσι δὲ ἄνω εἰς καμπύλην, ἀλλὰ τέμνονται ἀποτόμως, ἀπολήγουσαι οὕτως εἰς εὐθείαν. Ὑπὲρ τὸν κορμὸν τοῦ κίονος ὑπάρχει οἰονεὶ ἐχῖνος, οὗ ἡ ἐπιφάνεια εἶνε κεκοσμημένη διὰ φύλλων ἀποτελούντων λεπιδωτὸν κόσμημα· τὰ φύλλα ταῦτα εἶνε κεχρωματισμένα ἐναλλάξ ἐρυθρῶ καὶ πρασίῳ χρώματι, καὶ ἡ περιφέρεια αὐτῶν εἶνε καστανόχρους· αἱ τὴν ἔλικα δὲ διαχωρίζουσαι γραμμαὶ εἶνε καστανῶ χρώματι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐρυθρῶ κεχρωσμένοι. Τὸ κιονόκρανον δὲ καὶ ὁ κορμὸς σύγκεινται ἐκ δύο τεμαχίων λίθου, ἃ προσαρμόζονται οὐχὶ κατὰ τὸν γνωστὸν διὰ τέρμων τρόπον· ὁ κορμὸς δηλ. ἔχει εὐρείαν προεξοχὴν, ἣτις ἐμπήγνυται ἐν ὀπῇ τοῦ κιονοκράνου (ἄρ. 1^ε) καὶ προσκολλᾶται μολύβδῳ, ὅπερ εἶνε καταφανῆς ἀπομίμησις τῆς ἐκ ξύλου οἰκοδομῆς.

Ὑπὲρ τὴν ἔλικα ἐξεῖχεν ἡ πλάξ (ἄρ. 1^ε) καὶ ἀπετέλει οὕτω περιθώριον πρὸς ὑποδοχὴν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος.

Ἄρ. 2.

Εὐήνωρ ἐπο[ίησε
Κίρων ἀνέθηκε

Τὸν τεχνίτην τοῦτον Εὐήνωρα πρώτην φοράν, ὡς φαίνεται, γνωρίζομεν, διότι Εὐήνωρ ὁ Ἐφέσιος, ὁ τοῦ Παρρασίου πατήρ καὶ διδάσκαλος, δυσκόλως δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς αὐτόν.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους κίονος ἰωνικοῦ τὸν ρυθμὸν, ὡς φαίνεται ἐκ συγκρίσεως τῶν μορφῶν αὐτοῦ πρὸς τὰς τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ. Αἱ ραβδώσεις (16 τὸν ἀριθμὸν) καὶ τούτου εἶνε δωρικαί, δὲν τέμνονται ὅμως ἀποτόμως, ἀλλ' ἀπολήγουσιν εἰς καμπύλην. Ἡ ὑπὲρ τὸν κορμὸν λίαν ἐξωγκωμένη σπειροειδῆς μορφή, ἐφ' ἧς διατηροῦνται ἴχνη ἐρυθροῦ χρώματος, φαίνεται ὅτι εἶνε ἀστράγαλος καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτήν, ἡ ἔχουσα τὴν ἐπιφάνειαν κεκοσμημένην δι' ἐπαλλήλων φύλλων, ἐρυθρῶ, πρασίῳ καὶ λευκῷ χρώματι δεδηλωμένων, ἐχῖνος. Ὁ τρόπος δὲ τῆς συγκολλήσεως τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ κιονοκράνου εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ ἐκτεθέντι.

Ἄρ. 3.

Ἐπὶ τεμαχίου κίονος, δωρικὰς ἔχοντος τὰς ρα-

βδώσεις, σώζονται γράμματα δύο στίχων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὁποίων ἀναγνωστότερον ἴσως [ἀγα]λμα. Ἡ γραφή βαίνει ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιάν.

Ἄρ. 4.

Νέαρχος Αμ [- - - υ(υι)]
ὡς ἔργων ἀπαρχήν.
Ἄντήνωρ ἐπ[οίησεν
ὁ Εὐμάρου στ. [- - -]

Ταῦτα ἀναγινώσκονται ἐπὶ τετραγωνικοῦ ἐπιμήκους λίθου ἀποτελοῦντος οἰονεὶ ἄβακα ἐπικράνου δωρικής παραστάδος (ἄρ. 4, 4^α, 4^β). Τὰ φύλλα τοῦ κυματίου εἶνε κεχρωματισμένα ἐρυθρῷ καὶ πρασίῳ χρώματι, καὶ ἡ περιφέρεια καὶ ὁ κάλυξ αὐτῶν ὑπόφαιος. Ἐπὶ τῆς ἄνω δὲ ἐπιφανείας τοῦ λίθου ὑπάρχει κοιλότης (ἧς τὸ σχῆμα ἴδε ἐν ἄρ. 4^β) πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀγάλματος.

Ὁ Ἄντήνωρ οὗτος εἶνε ὁ ποιήσας τὰ ἀγάλματα τῶν τυραννοκτόνων, ἃ ὁ Ξέρξης ἀπήγαγεν εἰς Ἀσίαν. Ὁ πατὴρ δ' αὐτοῦ Εὐμαρος εἶνε πιθανῶς Εὐμαρος ὁ Ἀθηναῖος, ὁ γνωστός ἐκεῖνος τεχνίτης, ὅστις πρῶτος διέκρινεν ἐν τῇ ζωγραφικῇ τὴν παράστασιν τῆς γυναικὸς ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνδρός.

Τὸν γνωστὸν πλέον τύπον ὑὸς ἀντὶ ὑὸς ἴδε καὶ ἐν C.I.A. ἄρ. 398.

Ἄρ. 5.

Θεό[δωρ]ος αγ [- - - ἐποίησεν].
Ὀνήσιμος μ' ἀνέθηκεν ἀπαρχὴν
τᾶθηναίᾳ ὁ Σμικύθου υἱός.

Ταῦτα ἀναγινώσκονται ἐπὶ πλακὸς ἐπιστεφούσης βᾶθρον ἀγάλματος, οὗ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν, ἔνθα ἴστατο τὸ ἀγαλμα, ἴδε ἐν ἄρ. 5^β. Τὰ τοῦ κυματίου φύλλα εἶνε τὰ μὲν πρασίῳ, τὰ δὲ ἐρυθρῷ χρώματι γεγραμμένα, καὶ ἡ περιφέρεια αὐτῶν ὑπόφαιος.

Εἶνε δὲ καὶ τὰ γράμματα κεχρωματισμένα, τὰ μὲν τοῦ πρώτου στίχου ἐρυθρῷ χρώματι, τὰ δὲ τοῦ δευτέρου πρασίῳ, τὰ δὲ τοῦ τρίτου πάλιν ἐρυθρῷ.

Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν δὲ παρατηρητέον κυρίως ὅτι τὸ Σ ἔχει διάφορον τὸ σχῆμα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις στίχοις.

Ἡ ἀνάγνωσις Θεόδωρος εἶνε βεβαία· διότι ἐν τῷ λίθῳ διακρίνεται ἴχνος τι τοῦ ρ. Εἶνε δὲ καταφανές ὅτι ὁ Θεόδωρος οὗτος εἶνε ὁ τὸ ἀγαλμα ποιήσας τεχνίτης, ἀφ' οὗ τὸ τοῦ ἀναθέτου ὄνομα μνημονεύεται ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ. Βεβαιωθείσης δὲ τῆς γραφῆς Θεόδωρος, δύναται τις εἰς πολλὰς εἰκασίας νὰ προβῇ. Τὸ πρᾶγμα δηλ. ἀναπολεῖ ἡμῖν Θεόδωρον τὸν Σάμιον, τὸν καὶ ἐν Σπάρτῃ, ὡς γνωστὸν, ἐργασθέντα, ὥστε ἀποβλέπων τις καὶ εἰς τὸ σχῆμα τοῦ Σ (τὸ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ) ὅπερ δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι εἶνε ἰωνικὸν (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀρχαιότερον ἀττικὸν Σ) καὶ εἰς τὸ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὗρεθὲν ἀγαλμα, τὸ ὑποδηλοῦν οὐχὶ ἀττικὴν ἀλλὰ μᾶλλον νησιωτικὴν τέχνην, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀποβλέπων τις, λέγω, εἰς ταῦτα θὰ ἐπροσπάθει ἴσως νὰ ταυτίσῃ τὸν τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς Θεόδωρον πρὸς τὸν ἐν Σπάρτῃ ἐργασθέντα ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ Θεόδωρον τῆς αὐτῆς ἐν Σάμῳ οἰκογενείας. Ἄλλ' ἡ συζήτησις τοιοῦτου θέματος καὶ ἀνάπτυξις τοιούτων εἰκασιῶν ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς προκειμένης ἐκθέσεως, σκοπὸν ἐχούσης νὰ καταστήσῃ ἀπλῶς τῷ ἀναγνώστῃ γνωστὰ τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἄρ. 6.

Τεμάχιον πλακὸς ἐπιστεφούσης βᾶθρον ἀγάλματος (ἄρ. 6 καὶ 6^α), ὁ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα διὰ τὸν ἐν αὐτῷ διατηρούμενον χρωματισμόν. Τὰ φύλλα τοῦ κυματίου εἶνε ἐρυθρὰ καὶ κυανᾶ· ἡ περιφέρεια καὶ ὁ κάλυξ αὐτῶν ὑπόφαιος καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν βάσις καστανόχρους. Ἡ βάσις, ἐφ' ἧς ὁ μαίανδρος, εἶνε ἐρυθρῷ χρώματι κεχρωσμένη· ὁ μαίανδρος δὲ εἶνε κίρρῳ χρώματι γεγραμμένος· τὸ κέντρον ὁμοῦ τῶν τετραγώνων εἶνε πράσινον.

Ἀθήνησι, 1 Μαρτίου 1886.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

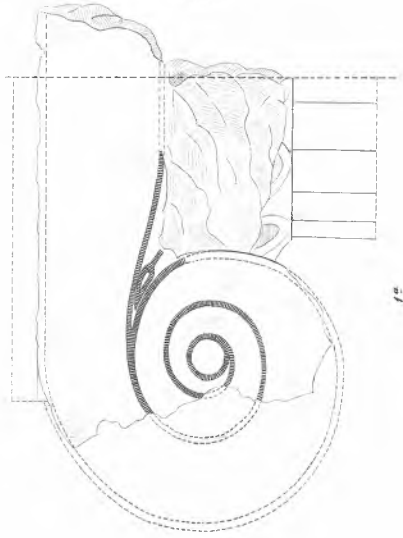

ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

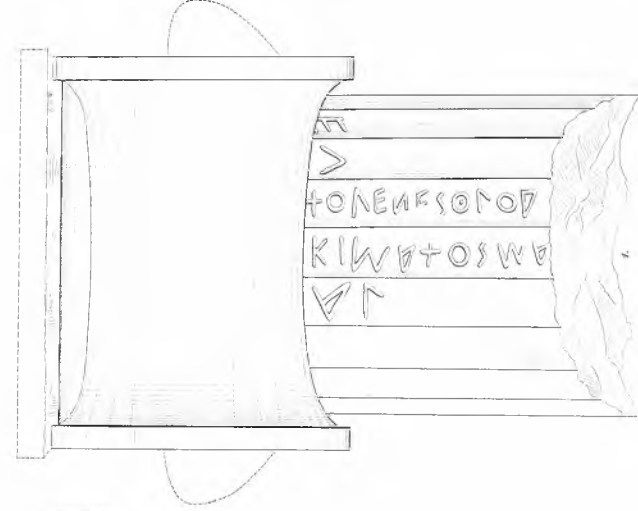
Φωτοεπία

Ἀδελφῶν Ρωμαιδῶν

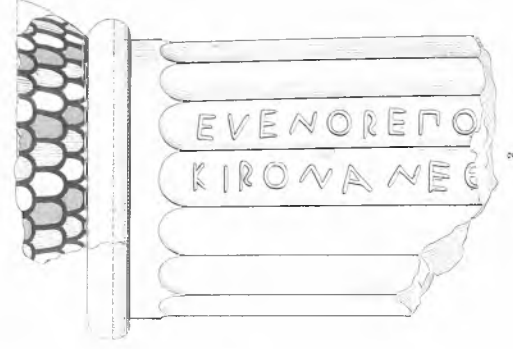

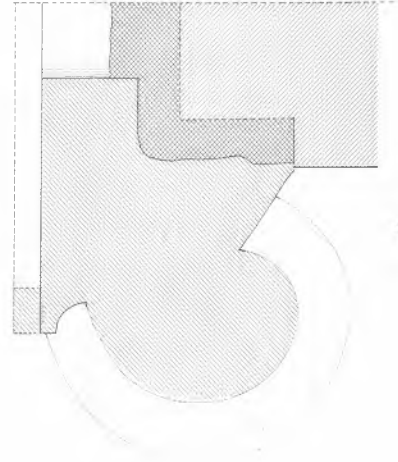
12

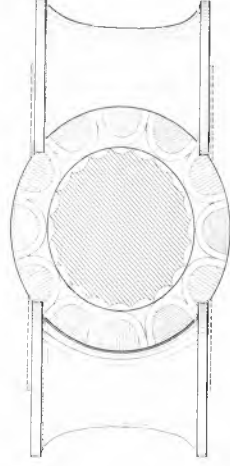
13

14

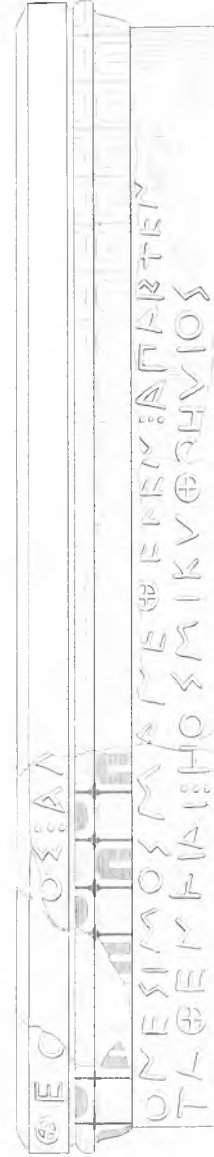
15

16

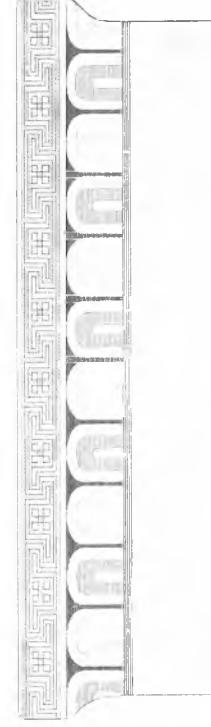
17

18

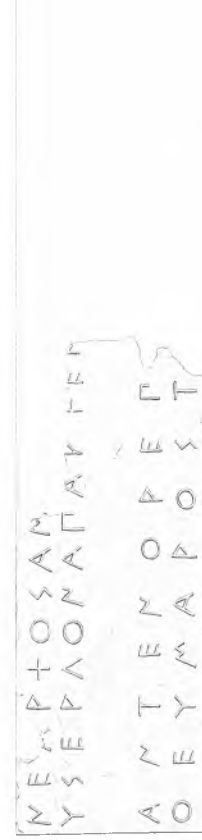
19

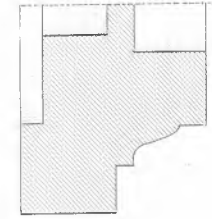
20

21

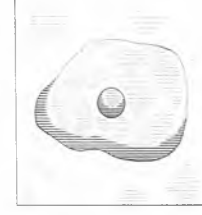
22

23

24

25

ΒΑΘΡΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ.